

demokratisk samfund. Nødvendighedstesten udgør en interesseafvejning mellem individets interesse i at overholde religiøst foreskrevne regler for behandling af fødevarer og samfundets mere overordnede interesse i, at dyr ikke i forbindelse med slagtning og anden form for aflivning må påføres smerte eller anden form for lidelse, jf. dyreværnslovens § 13.

Ved nødvendighedstesten foretages en meget detaljeret og dermed ofte særdeles kasuistisk præget vurdering af, om samtlige omstændigheder giver grund til at antage, at en "fair balance" konkret findes at foreligge mellem individets rettigheder og samfundets interesse i at gøre indgreb i disse rettigheder¹²).

På grundlag af EMD's praksis kan fastslås, at indgrebet for at opfylde nødvendighedstesten skal være udtryk for et presserende socialt behov (a pressing social need) og skal være proportionalt i forhold til målet¹³). At indgrebet er nyttigt, rimeligt og ønskeligt er ikke tilstrækkeligt, men på den anden side er nødvendighedskravet ikke ensbetydende med, at indgrebet skal være uundgåeligt (indispensable).

Ved prøvelsen af indgrebets nødvendighed overlades der en skønsmargin til de nationale stater og myndigheder. Bredden af denne skønsmargin fastlægges bl.a. ud fra følgende 6 kriterier, der har indflydelse på hvor meget EMD kræver af staternes dokumentation for indgrebets nødvendighed.

- a) Lokalt bedømmelse af lokale forhold
- b) Konsensus standarden
- c) Er der tale om et væsentligt indgreb i lovgivers kompetence
- d) Positive forpligtelser
- e) Væsentlige indgreb for individet
- f) Er der tale om en fundamental rettighed i et demokratisk samfund¹⁴)

Ved bedømmelsen af om et forbud mod schächtning vil være et nødvendigt indgreb i religionsfriheden i et demokratisk samfund vil følgende standarder være relevante.

ad b) Konsensus standarden

Hvis de fleste lande, som har tiltrådt EMRK, ikke har forbudt schächtning, kan det være vanskeligt for Danmark at begrunde at

forbudet er nødvendigt netop i Danmark. Udelukkende Sverige, Norge og Schweiz har et forbud mod rituelle slagtninger, mens Danmark, Frankrig og Finland har lovgivet om, at rituel slagtning må foregå under særlige omstændigheder. Denne standard tillægges væsentlig vægt i EMD's behandling af klager.

ad e) Væsentligt indgreb for individet

Hvis indgrebet i art. 9 synes at medføre væsentlige konsekvenser for individet, altså et væsentligt indgreb i en personlig rettighed i modsætning til en materiel rettighed, skærpes statens bevisbyrde for, at indgrebet kan anses for nødvendigt.

Forbudet mod schächtning synes at udgøre et væsentligt indgreb i individets religionsfrihed, og sammenholdes dette med at religionsfriheden betragtes som et fundamentalt aspekt at individets liv, vil det utvivlsomt medføre en skærpelse af kravet til staternes bevis for nødvendigheden af indgrebet.

ad f) Er der tale om en fundamental rettighed i et demokratisk samfund

Religionsfriheden er af EMD beskrevet som en fundamental rettighed i et demokratisk samfund¹⁵), heraf er en konsekvens, at kravene til staten om at bevise nødvendigheden af indgrebet skærpes¹⁶).

Proportionalitetsbedømmelsen, som nødvendighedstestens andet led:

Ved en proportionalitets bedømmelse vurderes midlet i forhold til målet. Hvorledes vi etisk betragter rituelle slagtninger, må sammenholdes med, hvorledes vi etisk set generelt forholder os til dyr, dels i forbindelse med opdræt, dels i forbindelse med slagtning. Spørgsmålet er hvilken smerte schächtning påfører kvæg, set i forhold til hvilken smerte de generelle opdræts- og slagtemetoder påfører kvæg. Normalt foregår slagtning af kvæg ved skydning med penetrerende bolt pistol, som medfører nærmest øjeblikkelig indtræden af døden, og dyret påføres beviseligt ingen smerte. Dette er et argument for et forbud mod schächtning.

Men det skal også tages i betragtning, at ri-

¹²) Se Lars Adam Rehof og Tyge Trier, *Menneskeret* s. 210 ff.

¹³) Se EMD 24 Handyside dommen.

¹⁴) Se Evind Einersen og Tyge Trier, »Den Europæiske Menneskeretsdomstols prøvelseskompetence – Doktrinen om margin of appreciation«, TfR 1991 s. 570-593.

¹⁵) Se Kokkinakis Dommen EMD 260-A

¹⁶) EMD 24, 28, 30 og 44.